

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

IVA MIŠAN

KRIMINALISTIČKI ROMANI HRVOJA KOVAČEVIĆA

Završni rad

Pula, rujan, 2017.

Pula, svibanj, 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Iva Mišan, kandidatkinja za prvostupnicu hrvatskoga jezika i književnosti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Iva Mišan dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Hrvatski kriminalistički romani Hrvoja Kovačevića* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____(datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. Uvod	7
2. Dječja književnost.....	8
2.1. Definicija dječje književnosti	8
2.2. Značajke dječje književnosti	9
3. Dječji roman.....	12
3.1. Definicija dječjeg romana	12
3.2. Značajke romana za djecu	13
3.2.1. Fabula	13
3.2.2. Likovi	14
3.2.3. Hrvatski dječji roman	15
4. Kriminalistički roman.....	17
4.1. Tipična kriminalistička struktura i likovi.....	17
4.2. Oblici bazične sheme	18
4.3. Prostor i vrijeme.....	20
4.4. Dječji kriminalistički roman	20
5. Kriminalistički romani Hrvoja Kovačevića	23
5.1. Prilagođenost krimića dječjoj dobi	23
5.2. Tajna Ribljeg Oka	26
5.2.1. Elementi krimića	26
5.2.2. Humor.....	28
5.2.3. Pouka romana	28
5.2.4. Nadimci i imena	29
5.3. Tajna Zlatnog Zuba	30
5.3.1. Elementi krimića	30
5.3.2. Družina	32
5.3.3. Socijalni odnosi u romanu	32

5.3.4. Originalan završetak.....	33
5.4. Tajna graditelja straha	33
5.4.1. Elementi krimića	33
5.4.2. Roman strave i užasa.....	35
5.4.3. Elementi fantastike	35
5.4.4. Prihvaćanje različitosti	36
5.5. Zajedničke značajke „Tajni“	37
6. Zaključak	39
7. Literatura	40
8. Sažetak.....	41
9. Summary	42

1. Uvod

U ovom radu riječ je o hrvatskim kriminalističkim romanima Hrvoja Kovačevića čija je zajednička poveznica riječ „Tajna“ koja se pojavljuje u samim naslovima djela.

Prije svega, definirat će se pojam dječja književnost i to iz perspektiva različitih autora koji su se bavili njezinim proučavanjem, nakon čega će biti opisane značajke vezane uz dječju književnost koje uključuju: primjerenost pojedinog književnog djela djetetu, njegova prilagođenost dječjoj dobi, književne vrste koje se pišu za djecu i u kojoj se dobi one čitaju.

Dječji roman zauzima posebno mjesto u hrvatskoj književnosti, ali i književnosti uopće. Kao najčitanija književna vrsta u djece, roman ima zadaću najmlađe čitatelje upoznati sa svijetom i pružiti im zabavnije i maštovitije djetinjstvo.

Jedna od književnih vrsta koja zauzima značajno mjesto u književnosti uopće jest kriminalistički roman. Ova vrsta romana popularna je u književnosti za odrasle, ali postaje sve popularnija i u hrvatskoj dječjoj književnosti. Pritom se značajke dječjih kriminalističkih romana u nekim segmentima razlikuju od kriminalističkih romana uopće. U glavnom poglavlju *Kriminalistički romani Hrvoja Kovačevića*, nakon kratke biografije i stvaralaštva pisca, slijedi detaljna analiza romana koja uključuje tipične značajke na kojima se gradi kriminalistički roman.

2. Dječja književnost

2.1. Definicija dječje književnosti

Dječja književnost izrazito je važno područje za razvoj djeteta jer ga uvodi u svijet priča prepunih likova i događaja koji postepeno razvijaju dječju maštu i pripremaju dijete za daljnje obrazovanje. Kroz dječju književnost dijete po prvi put dolazi u dodir s književnošću uopće te je na taj način ona temelj itekako potreban za stjecanje i razvoj čitalačkih navika djece. Mnogi autori imaju više ili manje različit pristup dječjoj književnosti i to govori o tome kako definiranje dječje književnosti nije tako jednostavno kako se može činiti.

Milan Crnković (1982:5-6) upoznaje nas s definicijom dječje književnosti kojom ističe da je ona „posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (grubo uzevši od 3. do 14. godine), a koja su ili svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezala za njihovo doba, postala prikladna za dječju dob...“

Stjepan Hranjec (2006) se sa sviješću o složenosti definiranja dječje književnosti ponajviše osvrće i oslanja na, već spomenutu definiciju Milana Crnkovića.

Marijana Hameršak i Dubravka Zima (2015) ističu kako postoje različiti pogledi na dječju književnost pritom donoseći veoma opširnu, ali jednostavnu definiciju. Dok je za jedne dječja književnost prije svega „skup knjiga na policama dječjih knjižnica ili dječjih odjela u knjižarama“, za druge su to sve knjige pročitane u djetinjstvu. „Za treće pak knjige koje prema njihovu mišljenju danas čitaju djeca.“ Jednima ona prije svega predstavlja zabavu, a drugima pouku, nekome umjetnost, a nekima uvod i pripremanje za tu umjetnost. „Za jedne je ona sve navedeno, za druge nešto treće“ (Hameršak i Zima, 2015, 13). Iz navedenog se može zaključiti kako je definiranje dječje književnosti u svakodnevnom životu veoma kompleksno s obzirom na to da različiti ljudi različito shvaćaju tu književnost.

2.2. Značajke dječje književnosti

Bitno pitanje kojim se bavi Milan Crnković (1982) jest primjerenost pojedinog književnog djela djetetu. Naime, danas poznati svjetski književnici u početku nisu svoja djela pisali za djecu. Tu treba svakako istaknuti Daniela Defoea koji, pišući „Robinsona Crusoea“ nije imao sliku djeteta kojem piše svoje djelo; Antoinea De Saint Exupéryja čiji se „Mali princ“ može promatrati očima djeteta, ali i očima odrasle zrele osobe; Kiplingova „Knjiga o džungli“ koja prikazuje umjetnikov pogled na prirodu i njezin doživljaj; Twainova „Toma Sawyera“ i „Doživljaja Huckleberryja Finna“ u kojima se doticao svog djetinjstva i opisa života svoje zemlje u određenom vremenu. Ovo su samo neki od mnogih autora koji svoja poznata djela nisu započeli sa sviješću da će ih čitati djeca, a danas su jedna od glavnih djela uvedenih u nastavni plan i program osnovne škole. S druge strane, postoje autori koji su svoja djela pisali sa sviješću da će ih čitati upravo djeca te su ih na taj način pisali prilagođeno toj dobi. Među hrvatskim autorima izdvajaju se Ivana Brlić-Mažuranić, Mate Lovrak, Ivan Kušan, Grigor Vitez i mnogi drugi.

Bitna odrednica dječje književnosti jest koliko djelo treba biti prilagođeno uzrastu kojem je namijenjeno. Hameršak i Zima (2015) ističu kako se u literaturi često navodi da su tekstovi dječje književnosti jednostavni, što vrlo često i jest slučaj. Neki romani pokazuju da je „opis dječje književnosti kao jednostavne i sam pojednostavljen“ (Hameršak i Zima, 2015, 18).

Govoreći o prilagođenosti književnog djela djetetu bitno je istaknuti kako postoje određene značajke koje dječju književnost čine dječjom i na taj ju način dijele od književnosti uopće. Prije svega valja spomenuti da djetetovo razumijevanje pojedinog teksta ovisi o tome koliko je ono upoznato sa svijetom, odnosno njegovom dosadašnjem iskustvu. Svakako veliku ulogu igra razvijenost djetetova mozga i njegova sposobnost za shvaćanje pojedinog sadržaja. Prema tome, može se zaključiti kako će neka djeca određeni tekst moći ranije razumjeti od druge djece. Bitna razlika između dječje književnosti i književnosti uopće jest sam pristup autora. Tako će autor koji piše za djecu pisati o svom životu kao i autor za odrasle, ali će radnju smjestiti u djetinjstvo kako bi sadržaj bio što bliži i poznatiji djetetu te će taj sadržaj pojednostaviti u skladu s uzrastom za koji piše. Nesporno je dakle, da dječji

pisac piše ciljanoj publici i iako se na prvi pogled može činiti da je pisanje za djecu mnogo jednostavnije od pisanja za odrasle, to nije u potpunosti točna pretpostavka. Naime, dječji pisac treba stišati svoj odrasli glas, treba se vratiti u dječje dane, uči u kožu djeteta, razumjeti njegove misli, želje i ponašanja te pritom voditi računa o tome da je tekst u potpunosti prilagođen uzrastu kojem piše. Prema tome, njegov posao ipak nije toliko jednostavan kao što se može činiti i zato kad govorimo o piscima za djecu, govorimo o darovitim pojedincima koji stvaraju prava umjetnička djela. Valja spomenuti i kako je dječja književnost, za razliku od književnosti uopće, lišena velikih životnih pitanja jer takav sadržaj djeca, za razliku od odraslih, ne mogu čitati s razumijevanjem. Razlika je i u tome što pojedine teme više zanimaju djecu, a manje odrasle i upravo se tih tema autori dotiču pri pisanju svojih djela za male čitatelje (Crnković, 1982). Dakle, prema riječima Milana Crnkovića (1982:5) granica je između ovih dviju književnosti „vrlo labilna“, a ovisi o navedenim značajkama.

Kada govorimo o književnim vrstama koje se javljaju u dječjoj književnosti možemo ih gotovo sve uzeti u obzir. Važno je jedino da su te književne vrste prilagođene uzrastu koja ih čita. Hameršak i Zima (2015) ističu kako se u dječjoj književnosti rijetko primjenjuju tradicionalne podjele na epiku, liriku i dramatiku. Crnković i Težak (2002) navode kako su osnovne vrste dječje književnosti dječja poezija, priča ili bajka i roman ili pripovijetka o djeci. U granične pak vrste spadaju basna, priča, pripovijetka i roman o životinjama te avanturistički roman. Neke se vrste, poput slikovnice, već u potpunosti shvaćaju dječjima, dok su se druge vrste poput pripovijetki i romana strukturom ipak trebale prilagoditi djeci. Bitno pitanje koje se postavlja jest je li slikovnica, zbog svoje strukture i činjenice da slika prevladava nad tekстом, uopće dio književnosti? Unatoč tim sumnjama ona je ipak prva knjiga s kojom se dijete susreće u svom životu te je na taj način i prilagođena uzrastu kojem su uočljivije i jednostavnije slike pomoću kojih se onda lakše razumije tekst.

Crnković (1982) se nadalje bavi pitanjem u kojoj se dobi čitaju koje književne vrste. Zaključuje kako se od treće do četvrte godine djeca upoznaju sa slikovnicom s tekстом i kratkim jednostavnim pričama. Od četvrte do sedme godine djeca počinju čitati bajke u koje, zbog nedovoljnog poznavanja granice između zbilje i fikcije, u potpunosti vjeruju i smatraju ih istinitima. U ovom razdoblju počinju čitati i dječju poeziju. U razdoblju od sedme do osme godine djeca sama čitaju bajke i priče, dok se od osme do desete godine po prvi put počinje buditi želja za čitanjem realističke

pripovijetke čiji su glavni junaci djeca, ali i životinje prema kojima djeca pokazuju veliku sklonost. U razdoblju od desete do trinaeste godine djeca se najviše mijenjaju i na taj način otvaraju vrata novog svijeta, pritom čitajući avanturističke romane i pripovijetke. U ovom je razdoblju vidljiva razlika u interesima dječaka i djevojčica. Dječaci će uglavnom više čitati avanturističke romane i romane sa znanstveno-fantastičnom tematikom, dok će djevojčicama biti draži romani s ljubavnom tematikom. Nakon trinaeste godine djeci pažnju zaokupljaju putopisi, a s obzirom na to da se kod djeteta počinje sve više graditi osobnost javlja se i želja za čitanjem gotovo svih žanrova. Bitno je spomenuti kako je ovo općenita podjela i može se razlikovati od osobe do osobe i to više u kasnijoj dobi ovisno o interesima.

3. Dječji roman

3.1. Definicija dječjeg romana

Definirati dječji roman, kao i roman uopće, nije jednostavan zadatak, a to pokazuju i različite definicije pojedinih autora koji su se bavili tim pitanjem.

Za početak je bitno spomenuti Zalara (1978) koji donosi opsežnu klasifikaciju i periodizaciju dječjeg romana u hrvatskoj književnosti iz koje se može zaključiti kako se dječji roman, upravo zbog različitih čitaoca, ne može definirati jednako kao i roman za djecu. U skupinu romana za djecu Zalar ubraja avanturističke, povijesne i znanstveno-fantastične romane koje ne možemo smatrati isključivo dječjima, dok je dječji roman pojednostavljen i u potpunosti prilagođen djetetu.

Hranjec, za razliku od Zalara, ističe kako se dječji roman ne može smatrati dječjim samo zbog toga što ga čita dijete. Ističe kako „recipijent ne može biti mjerilom ni pripadnosti niti pak vrijednosti nekog djela“ (Hranjec, 1998, 8). Dakle, bitno je ono što se nalazi unutar korica, sadržaj, a ne čitatelj. Definicija koju Hranjec donosi jest da je dječji roman „slojevita pripovjedna vrsta dječje književnosti, u kojem su glavni likovi djeca, sa svim svojim doživljajima, strepnjama i nadama“ (Hranjec, 1998, 9). Iz navedene definicije može se zaključiti kako za Hranjeca bitnu ulogu u dječjem romanu igraju likovi, točnije djeca.

Crnković (1982) pri definiranju romana u opreku stavlja realističke romane i romane fantastične tematike. Pritom realistički romani govore o stvarnom djetetu i njegovom životu, a da u taj svijet ne prodiru elementi bajkovitog i nestvarnog jer u tom slučaju više ne bismo mogli govoriti o nečemu što je realistično, već o nečem fantastičnom.

Skok (1991:16) donosi definiciju prema kojoj je dječji roman „stvarnosna priča o (dječjem) životu“, ali dopušta da priča može biti i izmišljena. On, dakle, na dječji roman gleda kao na tekst koji može biti prožet stvarnim, ali i nestvarnim elementima.

Na temelju navedenih definicija možemo zaključiti kako i sami autori dječji roman predstavljaju na različite načine s tek ponekim dodirnim točkama.

3.2. Značajke romana za djecu

Da bi se o dječjem romanu moglo govoriti opsežnije treba istaknuti nekoliko bitnih elemenata koji dječji roman čine dječjim romanom.

3.2.1. Fabula

Za početak bitno je dotaknuti se fabule. Pritom je dobro poslužiti se definicijom Stjepana Hranjeca (1998) u kojoj tvrdi da je najvažniji segment dječjega romana upravo naracija. Kada govorimo o naraciji u dječjem romanu treba istaknuti kako je, kako to Hranjec navodi, fabula jednostavno strukturirana s „razmjerno neposrednom linearnom ekspozicijom događaja“ (Hranjec, 1998, 9). U dječjem romanu nema „toka svijesti, kronološkog dislociranja, monološko-asocijativnog mozaika...“ (Zalar, 1983, 9). Zašto pisac za djecu izostavlja ove bitne, ali ne nužne elemente romana? Odgovor je veoma jednostavan, a podrazumijeva razvijenost i iskustvo malog čitatelja. Naravno da svi mali čitatelji nisu u potpunosti jednaki što se razumijevanja pojedinog djela tiče, ali postoje kriteriji koji pokrivaju većinu njihovih sposobnosti. Dakle, djetetu u pojedinoj životnoj dobi djelo svakako treba biti prilagođeno na taj način da bi ga ono moglo u potpunosti razumjeti i potom širiti svoje vidike na području književnosti, ali i života općenito. Zato gotovo svaki dječji roman krasi jednostavnost pisanja, realistički opisi, kronološki slijed događaja i teme bliske i zabavne djetetu da bi ga ono s lakoćom i zanimanjem prihvatilo.

Zalar (1983) ističe kako je bitna značajka koja se javlja u dječjim romanima avanturistika ili pustolovnost. Djeca vole sanjariti o uzbudljivim događajima, pustolovinama, neočekivanim susretima i upravo o takvim temama vole čitati. Zato autori dječjih romana uvijek unose dobru dozu avantura i pustolovina.

Proučimo li teme koje se javljaju u dječjim romanima, zaključit ćemo kako je riječ o prikazu događaja koji se tiču djetinjstva i koji su smješteni u konkretni prostor. Hranjec (1998) taj prostor dijeli na ruralni i urbani koji se mogu međusobno razlikovati po senzibilitetu i razmišljanjima, stavovima i ponašanjima likova. Bitno je spomenuti i razliku u izboru tema dječjeg romana s početka dvadesetog stoljeća i suvremenog romana. Prije su se češće birale teme unutar ruralnog ili urbanog područja gdje je bio

istaknut položaj pojedinca, dok se danas u dječjim romanima sve više pronalaze nekad tabu teme kao što su poremećaji u prehrani, spolnost, razne ovisnosti kao što su droga, alkohol, pušenje, zatim homoseksualnost, nasilje, smrt i sl.

3.2.2. Likovi

Za razvoj svake radnje potreban je lik i zbog toga su oni neodvojivi. Kao jedan od glavnih segmenata dječjeg romana lik mora biti dobro odabran kako bi se dijete, čitajući djelo, što bolje povezal o s njim. Dijete će najbolje razumjeti nekog sličnog sebi, nekog svojih godina. Upravo je to razlog zašto su junaci dječjih romana pretežito djeca (Hranjec, 2006). Svijet odraslih je djeci još nepoznat i prepun neotkrivenog. Djetinjstvo je, s druge strane, njihovo područje, tamo gdje se oni osjećaju svojima i zato će im čitanje sadržaja u kojima se i sami pronalaze biti daleko uzbudljivije. Crnković (1982) ističe kako dječji likovi prolaze više ili manje kroz gotovo jednake situacije kao i svakodnevno dijete: ona idu u školu, formiraju se u različite grupe, smišljaju svakakve ideje, slušaju ili ne slušaju savjete roditelja i sl. Te se situacije, međutim, razlikuju ovisno o vremenu u kojem je djelo pisano. Dječji su likovi, prema riječima Milana Crnkovića (1982:118): „ilustracija dječjeg života određene sredine.“ Oni su slika svoga vremena koja, prikazana kroz riječi, ostaje kao kakvi dokazi, zauvijek. Upravo zato se i stariji romani razlikuju od onih današnjih.

S obzirom na to da djeca vole akciju i avanturu, vole čitati i djela sličnog sadržaja, a u takvim se djelima češće javljaju dječaci kao glavni likovi, dok su djevojčice tek pozadinski likovi koji se tu i tamo pojavljuju. Dječaci su gotovo uvijek prikazani stalno u pokretu, fizički aktivniji, uvijek spremni na akciju s domišljatim idejama koje će se, zbog njihove upornosti, na kraju ostvariti. S druge strane, djevojčice su prikazane kao povučenije i mirnije i nemaju iste interese kao dječaci te su češće vezane za kuće (Crnković i Težak, 2002). Ovakav prikaz likova bio je jasnije izražen u starijim romanima, dok se danas zbog promjene vremena promijenila i sama situacija, a i likovi djevojčica su u nekim segmentima drugačije prikazani. Ipak, neovisno o tome jesu li glavni likovi dječaci ili djevojčice, ono što je uvijek slučaj jest da su glavni likovi prikazani kao pozitivni pojedinci na kojima su uglavnom istaknute vrline. S druge strane, javljaju se njihovi protutipovi, likovi na kojima su istaknute

mane i na taj su način prikazani kao potpuna suprotnost glavnima. Dakle, u dječjim romanima javlja se crno-bijela karakterizacija likova (Hranjec, 2006). Bitna značajka vezana uz dječji roman jesu i uvođenje likova družina ili klapa (Zalar, 1983).

Sporedni likovi koji se u dječjem romanu pojavljuju jesu likovi odraslih osoba i oni kao takvi nemaju veliku ulogu za razvijanje radnje (Hranjec, 2006). To su najčešće roditelji, učitelji, susjedi ili kakvi drugi poznanici koji se pojavljuju u životima glavnih likova, a da pritom nemaju velik utjecaj. Takvi se likovi pojavljuju tek u nekim dijelovima romana, a onda kada se pojavljuju obično su samo katalizatori postupaka, misli i osjećaja glavnih likova tj. djece (Zalar, 1983).

U dječjim romanima nije strano da su glavni likovi životinje najviše zbog posebnog odnosa koje dijete ima sa životinjama. U takvim se romanima životinjama pridodaju ljudske osobine, prije svega govor (Crnković, 1982). Upravo je to jedna među mnogim posebnostima koje dječju književnost čine originalnom i razlikuje je od književnosti uopće.

3.2.3. Hrvatski dječji roman

Ponovimo li činjenicu da su dječji romani osobiti zbog svoje jednostavnosti, s temama vezanim uz djetinjstvo u kojem se stalno nešto događa i čiji su glavni likovi upravo djeca, spomenuli smo najvažnije značajke dječjeg romana, ali i hrvatskoga romana.

Hranjec (2006) i Zalar (1983) ističu da je bitna značajka hrvatskih dječjih romana uvođenje likova kao družine ili klapa. To se osobito vidi u poznatim našim djelima „Vlak u snijegu“ i „Družba Pere Kvržice“ Mate Lovraka, „Smogovcima“ Hrvoja Hitreca i sl. Takav su model naši pisci naslijedili od Marka Twaina, Ericha Kästnera i Ferenc Molnara. Družina se sastoji od nekoliko likova na čijem je čelu samo jedan izabrani vođa, a ono što je svima njima zajedničko jest jedan cilj za koji žele da se ostvari. Autori u svojim romanima stvaraju družine kako bi što vjernije prikazali djecu iz stvarnosti. Sva se djeca vole družiti i imati nekoga s kim će smišljati maštovite planove i raditi svakakve zgone i nezgone, a upravo takav scenarij vjerno prenose autori na stranice svojih romana.

Crnković (1982) ističe da je realističko pripovijedanje bitna značajka gotovo svakog hrvatskog dječjeg romana i po tome ga razlikuje od svjetskih romana. Sve ono što se nalazi u djelima naših autora stvarno je i gotovo moguće u svakodnevnom životu. Likovi djece, a i odraslih prikazani su tako vjerno stvarnim osobama da se mali čitatelji mogu što bolje poistovjetiti s njima. Budući da, kao i likovi djece, imaju slične interese, razumiju ih i znaju kroz što prolaze, između njih se lakše stvara prisnost, a time i vezanost za djelo. Fantastika je svedena na minimum, osobito u starijim romanima u kojima su djeca, kao i u ondašnjoj svakodnevnicima, pronalazila zanimljivosti u svojoj okolini i tako provodila svoje dane. Uz realistično pripovijedanje, pustolovina i akcija također su veoma bitni segmenti hrvatskog dječjeg romana (Hranjec, 1998). Djeca vole pustolovine u stvarnom životu, a jednako tako vole i čitati o njima. Ona žele akciju, a ne pasivno razmišljanje o životu. Takve su teme rezervirane za odrasle.

4. Kriminalistički roman

Doživljavajući brojne uspone i padove, još od kratke priče „Umorstva u ulici Morgue“ koju je 1841. godine napisao Edgar Alan Poe, kriminalistički je roman danas veoma poznat i popularan žanr često nazivan i krimićem. Zahvaljujući misterioznom tonu koji se provlači kroz djelo i koji čitatelja drži budnog i željnog za odgovorima kriminalistički je roman i dan danas vrijedno književno djelo.

4.1. Tipična kriminalistička struktura i likovi

Pavličić (2008) navodi da kada govorimo o strukturi kriminalističkog romana govorimo o tipičnoj strukturi koja se javlja u gotovo svakom krimiću i koje se autor treba strogo držati, a naziva se šablonom. Nakon kratkog uvodnog dijela u zapletu se javlja zločin bez kojeg se kriminalistički roman ne bi mogao nazvati kriminalističkim. Kao što bez zločina nema krimića, tako nema ni zločina bez glavnog krivca koji je taj zločin počinio. Tko je glavni zločinac, to je velika tajna koju dobro kriju stranice svakog krimića. Bitan je glavni lik koji u ulozi detektiva istražuje određeni zločin i pokušava pronaći krivca, nailazeći putem na razne prepreke i preokrete koji kriminalistički roman čine napetim. Što se samog zločina tiče, on može biti veći ili manji, a o tome treba voditi računa sam autor, ovisno o tome za koji uzrast piše. U kriminalističkim romanima za odrasle uglavnom dolazi do ubojstva dok će za mlađe čitatelje veliki zaplet ipak biti nešto blaži oblici zločina, kao primjerice krađe, prevare i slično. Čitatelj bi trebao biti upoznat s činjenicom da će se, odluči li čitati krimić, zasigurno susresti s nekim osjetljivim temama kao što su ubojstvo i kriminal uopće. Vrlo je moguće da je upravo to razlog što neki krimiće obožavaju, dok ih drugi izbjegavaju.

Jedan od bitnih postupaka koji se nalazi u krimićima jest poigravanje istinom. Takav će postupak svakog ljubitelja krimića držati aktivnim u čitanju. Pavličić (2008) ističe kako u krimiću postoji uvijek ista temeljna situacija u kojoj se nešto dogodilo i to se nešto na prvi pogled čini ovako, a zapravo je riječ o nečem sasvim drugom. U tome i jest posebnost kriminalističkog romana zbog koje se čitaju u jednom dahu. Kao što i u svakodnevnom životu ljudi uvijek traže odgovore tako to čine i čitajući

knjige. Iz tog se razloga u krimiću odmah na početku javlja velika zagonetka koja sa sobom nosi mnogo pitanja. Tražeći odgovore, čitatelji često skreću na pogrešne putove zajedno s detektivom, sumnjaju da je krivac jedna osoba jer je nekako sve protiv njega, a krivac je zapravo netko drugi, netko tko nije nimalo sumnjiv. Tijekom pronalaženja rješenja čitatelj često nailazi na nove tajanstvene činove koji mogu, ali i ne moraju biti u vezi s glavnim činom. Oni stvaraju dodatnu napetost, a mogu se i poigravati s čitateljem kako bi ga udaljili od glavnog čina. Upravo je to cilj autora koji želi navesti čitatelja na krivi put kako bi na kraju ostao iznenađen, ali zadovoljan neočekivanom odgonetkom. Dakle, na kraju se javlja odgonetka, koja pred oči pada neočekivano i naglo. Otkriva se tko je i zašto kriv, što u čitatelju izaziva osjećaj zadovoljstva jer je čitajući djelo i on odgonetao zagonetke zajedno s glavnim likom te se u njemu javlja osjećaj povezanosti s cijelom situacijom.

Kao što kriminalistički roman ne može postojati bez zločina jednako tako ne može postojati ni bez likova koji okružuju taj zločin (Lasić, 1973). S jedne se strane javlja krivac koji je počinio neki zločin i koji se bori da njegova tajna zaista ostane tajna. On jedini zna tajnu tko je počinio zločin jer je on taj koji ga je počinio. Kako tvrdi Lasić (1973:82): „U tome je snaga ubojice, ali i, fatalno, njegova slabost. Njegovo sveznanje traži adekvatnog suparnika: neumornog istražitelja.“ To nas dovodi do lika koji se nalazi na drugoj strani, strani pravde, a riječ je o liku detektiva koji svim silama pokušava riješiti odgonetku. On je predstavljen kao mudar i snalažljiv pojedinac koji će se, svojim načinom razmišljanja, uzdignuti nad ostalima koji sudjeluju u rješavanju zločina i na taj način dovesti krivca do zamke koja će ga na kraju ogoliti i otkriti. Bilo bi netočno reći kako je lik detektiva svemoguć i najpametniji jer to nije slučaj u krimićima. Naime, on ima mane, griješi i često zaluta krivim putovima, no ono što ga čini vještijim od krivca jest njegova upornost i želja da se zločin riješi (Pavličić, 2008).

4.2. Oblici bazične sheme

Stanko Lasić (1973) spominje četiri oblika bazične sheme. Kao prvi oblik spominje se *oblik istrage* koji se može povezati sa svim, već prethodno navedenim tvrdnjama i upravo se taj oblik najčešće javlja u kriminalističkim romanima. Postoji zločin i glavni krivac za kojeg se ne zna tko je, u čemu i jest glavni misterij kojeg

treba istražiti i otkriti glavni lik u ulozi detektiva. Jednostavno rečeno, u ovom je obliku glavno da je zločinac neotkriven sve do samog kraja romana, a u međuvremenu će sve biti sumnjivo (Pavličić 2008).

Drugi oblik kojeg Lasić naziva *oblikom potjere* se od prvog razlikuje u tome što se zna tko je krivac koji je pred čitateljevim očima počinio zločin, a glavni je misterij hoće li krivac uspjeti pobjeći od pravde. Ovdje više nije bitno tko je i kako počinio zločin, već kako će se i hoće li se on uopće uspjeti spasiti od kazne. Iako ovaj način nizanja fabule izgleda manje napet, i to zbog toga što je glavna tajna odmah na početku otkrivena, to ne mora nužno biti slučaj. Naime, iako izgleda da je sve već riješeno, to nije istina. Unatoč tome što je poznat i zločin, i krivac i jedino što treba je uhvatiti ga, ipak postoje brojni neriješeni problemi jer kakav bi to krimičić onda bio da se iza svega toga ne krije neki misterij. Jedno od glavnih pitanja jest što je zločinca uopće navelo da počinio zločin i kakva je njegova prošlost da ga je dovela do takvog čina. Čitatelju krimičića će takva pitanja zasigurno prolaziti glavom čim otvori knjigu jednako kao i glavno pitanje: na koji će način krivac biti uhvaćen i hoće li uopće biti uhvaćen? Upravo se na ovom pitanju temelji kriminalistički roman u kojem je glavni oblik potjera.

Kao treći oblik spominje se *oblik prijetnje* kojim „dominira prijeteći čin, tj. serija djela koji aktante stavljaju u situacije tjeskobe, nesigurnosti, straha, opasnosti, groze, čudnih naznaka, nenormalnih pojava, iznenadnih promjena, užasnih zebnja i, na kraju, stravične slutnje smrti“ (Lasić, 1973, 91). U takvom kriminalističkom romanu postoji „ugroženi“ lik koji se može poistovjetiti sa spomenutim istražiteljem oblika istrage i koji teži tome da tajnu pretvori u istinu, a pritom ne sluša razum, već intuiciju.

Četvrti i posljednji oblik Lasić naziva *oblikom akcije*, a objašnjava ga kao seriju događaja koje autor krimičića niže i uz pomoć kojih se javlja sumnja u moguće zločince. Aktualizirajući čin čitatelje tjera na razmišljanje pri čemu ne staju u interpretiranju događaja koji se nižu i kojima nikad ne treba vjerovati u potpunosti. Sumnja se postepeno razvija i širi sve dok se na koncu ne sazna tko je uistinu počinitelj zločina (Lasić, 1973).

4.3. Prostor i vrijeme

Prije svega treba spomenuti kako krimići nikad ne smiju biti pretjerano dugački, stoga su prostor i vrijeme podosta ograničeni. Pavličić (2008) navodi kako su u krimićima izostavljeni dugi i detaljni opisi prostora i osoba jer oni razbijaju napetost, a napetost je jedna od glavnih značajki svakog dobrog krimića. Treba svakako voditi računa i o tome da se tajna/zagonetka ne provlači na previše stranica. Čitatelju će to u početku biti zanimljivo, ali će mu vrlo vjerojatno s vremenom sve to postati pomalo dosadno te će što prije htjeti naići na odgovore, a zagonetka će izgubiti svoju bitnu tajanstvenu nit. Ljubitelji krimića dobro znaju da se u njihovim omiljenim knjigama uglavnom spominje samo jedno mjesto i to zato da zločin izgleda još veće, da dobije na značenju i još više dopre do pojedinaca koji se nalaze unutar tog ograničenog prostora.

U kriminalističkom je romanu veoma bitno jasno se držati određene vremenske osi u kojoj će čitatelju biti u potpunosti jasno koji su se događaji zbili prije, a koji poslije (Lasić, 1973). Kao i kod prostora ograničenost se javlja i u vremenu, a razlog tome je jedan od glavnih elemenata krimića, zločin. Kad dođe do zločina, bitno je da se on odmah rješava. Kao u stvarnom životu, tako i u knjizi, detektiv neće čekati nekoliko dana, mjeseci ili godina da započne s rješavanjem zločina. On će se time početi baviti odmah i radit će na tome da se sve, što je prije moguće, razriješi. Sve tajne vezane uz zločin trebaju se što prije otkriti kako bi krivci bili kažnjeni, a pravda bila zadovoljena. Moglo bi se reći da je vrijeme detektivima na neki način neprijatelj jer svoj posao trebaju odraditi što je prije moguće, dok je sve još svježije i poznato, ali i kako bi posljedice bile što manje i bezbolnije (Pavličić, 2008).

4.4. Dječji kriminalistički roman

Kada govorimo o dječjem kriminalističkom romanu govorimo o djelu pisanom za određeni uzrast, stoga se neke opće kriminalističke značajke ipak trebaju promijeniti i prilagoditi.

U dječjem se kriminalističkom romanu, kao i u kriminalističkom romanu uopće, radi o određenoj strukturi koje se treba pridržavati, šabloni. Hranjec (1998) ističe da

nakon kratkog uvoda, u kojem upoznajemo glavnog lika, slijedi najava problema. Ovdje će se nešto dogoditi ili će se netko pojaviti što će kod glavnog lika i čitatelja izazvati sumnju. Zatim slijedi ono važno za svaki krimić, zločin koji predstavlja veliku zagonetku na početku i odgonetku na kraju romana. Ovdje treba istaknuti jednu bitnu razliku između krimića za djecu i odrasle, a to je veličina zločina. Tako se u kriminalističkom romanu za odrasle javlja veći i ozbiljniji zločin poput ubojstva, dok se u dječjem kriminalističkom romanu prati zločin koji je prilagođen i ublažen kao što su primjerice krađa, prevare i sl. Nakon što u krimi-zapletu dođe do zločina, sve postaje sumnjivo, a junak često nailazi na krive tragove kako bi se radnja oduljila i tako bila napetija.

U dječjem se krimiću javljaju elementi horora ili strave i užasa. Prisutne su osjetljive teme poput nasilja, krađe, prijetnji i sličnih tema koje kod glavnog lika, a ponekad i samog čitatelja izazivaju strah. Tako osjetljive teme treba znati dobro prilagoditi i iz njih na kraju svega izvući samo dobro kako dijete ne bi stvorilo negativno mišljenje da je svijet oko njega pun zločina, već mišljenje da ako do zločina i dođe postoje osobe koje će se pobrinuti da na kraju sve dobro završi. Razlika je u tome i što je zločin prikazan djetetu pojednostavljen i ne tako složen i zapetljan kao u romanu za odrasle kako bi mali čitatelji i sami mogli donositi neke zaključke. Radnja teče linearno kako bi dijete moglo što bolje pratiti što se i kako događa. Kod dječjih se romana češće javlja i humor s ciljem da se u kriminalističku radnju unese dašak vedrine pa se tako javljaju likovi koji znaju izreći koju smiješnu dosjetku i koji su sami po sebi na neki način smiješni. Unatoč tim razlikama i u jednom i u drugom romanu mora postojati nekakav zločin i to zločin koji će imati smisla promatramo li ga iz kuta razuma (Pavličić, 2008). Dakle, riječ je o realističkim romanima čija su zbivanja sasvim moguća u stvarnom životu. Razlika je što se u dječjem kriminalističkom romanu ta realistična svakodnevna radnja smješta u dječji svijet čiji su glavni likovi djeca. Ovdje više nije riječ oiskusnim detektivima, već o djeci koja sama rješavaju zločin. Takva su djeca prije svega vrlo znatiželjna, a zbog velike želje da sve saznaju sama ulaze u svijet zločina. Ona su pored toga i neumorna i ne odustaju dok na koncu ne pronađu krivca.

U dječjim kriminalističkim romanima uglavnom je riječ o muškim junacima koji se, izostavimo li razlike u mogućnosti rješavanja zločina, ipak više vežu uz kriminalističke i pustolovne teme. Djevojčice su pak poznatije u ljubavnim romanima.

Međutim, to nipošto ne mora značiti da one same nemaju odlike potrebne za rješavanje zločina. U kriminalističkim se romanima uglavnom pojavljuju kao sporedni likovi koje krasi osobine hrabrosti i snalažljivosti, a često upravo one daju dobar savjet koji je na koncu potreban za rješavanje zločina. Odmah uz glavne likove – djecu, nalaze se i odrasli. Riječ je uglavnom o junakovim roditeljima ili učiteljima, a često i policajcima koji su karakterizirani kao pozitivni likovi koji djeci mogu pomoći, ali oni sami nikad ne pronalaze krivca. Ta uloga uvijek pripada djeci.

S obzirom na to da postoje likovi koji se tijekom romana bave rješavanjem zločina što ih čini pozitivnim likovima, s druge strane javljaju se i oni koji su njihova suprotnost, a to su krivci. Počinitelji zločina igraju veliku ulogu, da nema njih ne bi došlo ni do zločina pa tako ni do iskazivanja detektivskih vrlina junaka. Riječ je uglavnom o odraslim likovima jer čak ni mali čitatelj ne može povezati dijete svojih godina s nekim zločinom. Iako u dječjim romanima zločinci ne čine tako velike zločine, za djecu su oni ipak zločinci i zato bi trebali biti kažnjeni kako bi se na kraju svega potvrdila teza da dobro pobjeđuje zlo.

Na kraju romana, kao i kod kriminalističkog romana za odrasle, nakon svih zagonetki, poigravanja s istinom, skretanja na krive putove, sumnje u krive osobe i ostale misteriozne pustolovine kroz koje prolaze čitatelji zajedno s likovima, dolazi do raspleta radnje koju čini velika odgonetka s kojom zločin biva napokon riješen.

5. Kriminalistički romani Hrvoja Kovačevića

Hrvoje Kovačević rođen je 27. siječnja 1966. godine u Požegi gdje je sa šest godina krenuo sa školovanjem. Već kao dijete, pokazao je svoju nadarenost za crtanje i pisanje. Njegovi radovi objavljeni su na stranicama školskoga „Mi“, a u trećem i četvrtom razredu radovi su mu bili zastupljeni u republičkim zbornicima. Oduvijek je bio zaljubljen u čitanje osobito djela Ivane Brlić-Mažuranić, Astrid Lindgren, Ivana Kušana, Zvonimira Milčeca, a često su mu pažnju zaokupljali i stripovi. Hrvoje je svoju nadarenost nastavio širiti i u srednjoj školi kad je nacrtao čak četiri animirana filma i postao autor jednog igranog filma.

Nakon što je maturirao upisao je arhitekturu na Sveučilištu u Zagrebu gdje je svoje karikature nudio brojnim redakcijama među kojima su i „Polet“, „Studentski list“, „Oko“, „Vikend“, „Vjesnik“, „SN revija“ i „Sportske novosti“. Kasnije se ponovno vraća onome u čemu je dobar, pisanju. Svoje radove objavljivao je u „Plimi“, književnom časopisu u čijoj je redakciji upoznao svoju suprugu Aleksandru. Zanimljivo je kako u početku nije uopće razmišljao kako će jednoga dana svoja djela pisati za djecu. Priče za djecu počeo je objavljivati u poznatom dječjem časopisu, „Modroj lasti“. Svoj prvi roman za djecu, iz kojeg će kasnije nastati cijeli niz sličnih romana, u početku je nazvao „Maštalac“, ali je na posljetku smislio novi, prikladniji naslov – „Tajna Ribljeg Oka“. Upravo ga je ta „Tajna“ u naslovu motivirala da piše romane slične tematike u kojima će se uvijek pojavljivati neka tajna. Tako slijede „Tajna crne kutije“, za koju je dobio Nagradu Grigor Vitez, „Tajna Zmajeva vrta“, „Tajna Zlatnog Zuba“, „Tajna mačje šape“, „Tajna tužnog psa“, „Tajna graditelja straha“ i mnogo drugih „Tajni“. Iako je danas zbog svojih „Tajni“ poznat kao pisac za djecu, Hrvoje piše i za odrasle. Od drama za odrasle objavio je „Pravna država“ i „Profesionalna deformacija“.

Danas živi u Stubičkim toplicama (Kovačević, 2013).

5.1. Prilagođenost krimića dječjoj dobi

Pored jednostavnog pisanja koje treba biti prisutno u dječjoj književnosti, u kriminalističkim romanima Hrvoja Kovačevića javlja se još velik broj elemenata koji ga čine dječjim romanom.

Prije svega treba istaknuti kako sam sadržaj kriminalističkih romana treba, zbog zločina i ostalih djeci po prirodi nepoznatih tema, dosta prilagoditi uzrastu kojem je namijenjen. S obzirom na to da su krađa, otmica i slične teme veoma ozbiljne za dječji uzrast, treba se njima oprezno baviti. Zato dobar pisac dječjih krimića ne bira teške zločine za radnju svojih romana, već neke koje djeca smatraju lošim djelima, ali se čitajući ne osjećaju uplašeno i ugroženo. Tako se u romanu „Tajna Ribljeg Oka“ pojavljuje otmica djevojčice, što je uistinu težak zločin. Autor je odabirom ovog zločina na neki način riskirao i trebao je paziti kako će ga prikazati i kakva će biti posljedica. S obzirom na to da nije bilo negativnih posljedica i da je iz svega toga proizašlo samo dobro (Slika je dobila na vrijednosti, policajac je unaprijeđen, obitelj je postala bliža), zaključit ćemo kako je zločin ipak ublažen i prilagođen dječjoj dobi.

Ono što sve ove romane čini prikladnima za djecu jest svakako to što je radnja smještena u djetinjstvo osnovnoškolaca, što je značajka na temelju koje će se dječji čitatelj lakše povezati s likom. Da bi kao likovi tipičnih osnovnoškolca bili još uvjerljiviji, autor im daje osobine koje su česte u tim godinama. Tako je primjerice Domagoju kao većini djece njegovih godina dosadno, zbog čega često pronalazi neke, djeci zanimljive razbibrige: kroz prozor svoje sobe promatra prolaznike i uz njih veže neobične priče koje samo djeci mogu pasti na pamet. Pored toga, on ponekad voli i izmišljati priče koje se nisu istinu dogodile kako bi privukao pažnju na sebe, što je također moguće kod djece njegovih godina jer je to razdoblje puberteta kad se pojavljuju razne nesigurnosti koje se onda potiskuju svime čega se djeca sjete. Kovačevići su likovi i veoma znatiželjni što je česta osobina kod djece. Upravo će zbog svoje znatiželje i nevine dječje radoznalosti proviriti u svijet s kojim se do sad u stvarnosti nisu susreli. Pored tipičnih osnovnoškolca vrijedno je spomenuti kako se javlja još tipičnih svakodnevnih likova. U „Tajni Ribljeg Oka“ javlja se starija sestra glavnog junaka Domagoja koja je tipična starija sestra u pubertetu i s kojom Domagoj ima tipičan bratsko-sestrinski odnos: oni si predbacuju, prepiru se i nazivaju se svakakvim pogrdnim imenima. U romanu se pojavljuju i tipični roditelji koji vole svoju djecu i žele ih podučiti nekim lekcijama. U „Tajni Ribljeg Oka“ Kovačević uvodi i lik bake koja kao gotovo svaka baka uvijek sluša svog unuka, jedina vjeruje u njegove maštarije i uvijek ga brani, čak i onda kad je kriv. Odnos koji imaju Domagoj i njegova baka poseban je i pun razumijevanja, što knjizi daje neku posebnu nijansu topline. Pored tipičnih likova javljaju se i oni netipični kao primjerice Jagoda iz „Tajne Ribljeg

Oka“ koja je, za razliku od ostalih djevojčica svojih godina, zaljubljena u pustolovinu i opasnost u čemu leži tolika njezina povezanost s Domagojom.

Družina koja se javlja u „Tajni Ribljeg Oka“ sastoji se od samo dvaju likova. Riječ je o likovima Domagoju i Jagodi koji se mogu smatrati družinom jer zajedno istražuju, donose zaključke i pronalaze tragove. Dakle, ostaju zajedno unatoč svim opasnostima koje ih okružuju. Kasnije, zbog spleta okolnosti, Jagodino mjesto zauzima odrasla osoba i to policajac, što nije često u dječjoj literaturi, ali svakako među male čitatelje ulijeva osjećaj sigurnosti. U „Tajni Zlatnog Zuba“ družina je nešto veća, a sastoji se od pet likova, uključujući i djevojku Tenu. U „Tajni graditelja straha“ družina je gotovo cijelo selo koje pokušava riješiti jednu veliku tajnu. Glavni likovi ovih romana ujedno su i vođe družina koji dolaze do odgonetke. Međutim, njih se ne može nazvati sto posto savršenim vođama. Oni se boje što je sasvim razumno i dobar prikaz stvarnosti.

U romanima nisu prisutni ni dugački opisi što je također bitna karakteristika dobrog krimića kao što to ističe Pavličić (2008). Ovo je jedna od značajki zbog koje djeca vole čitati krimiće. U ostalim žanrovima ona preskaču dugačke opise prostorija, fizičkog izgleda i emocionalnih stanja kako bi došla na dijelove gdje je prisutna akcija i dijalog. Svaki ljubitelj krimića zna da opisa ima u krimiću, ali on ima funkciju i služi za razvoj radnje. Čitajući krimić svjesni smo da treba na sve paziti kako ne bi promakao ni najmanji detalj jer možda je upravo on ključan za rješavanje zločina. Stoga se čak i opisi u krimićima čitaju oprezno kako ne bi došlo do propuštanja kakvog bitnog traga.

Ono što roman čini tipičnim dječjim romanom, a karakteristično je za hrvatski dječji roman jesu realistički opisi. U romanu je sve stvarno, istinito i sasvim moguće u stvarnom svijetu koji nas okružuje. Stvarna su i sva mjesta koja se navode u romanu, što daje osjećaj istinitosti sadržaja. Hranjec (2006) ističe da jedino ono što čitatelja pomalo udaljava od realističnog i približava fantastičnom jesu Domagojeve izmišljotine u romanu „Tajna Ribljeg Oka“. On ne izmišlja neke nadnaravne priče o duhovima i ukletim kućama, ali ipak svoje priče povezuje nekim nelogičnim poveznicama u koje zaista neće svatko povjerovati. Međutim, kada govorimo o romanu „Tajna graditelja straha“ onda ne možemo govoriti o tipičnom hrvatskom dječjem romanu jer sadrži veliku dozu fantastike.

5.2. Tajna Ribljeg Oka

Prvi dječji roman Hrvoja Kovačevića objavljen 1996. godine pod nazivom „Tajna Ribljeg Oka“ dječji je pustolovno-kriminalistički roman koji je samo jedan u nizu Kovačevićevih „Tajni“ (Hranjec, 2006). Ono što njegove romane povezuje je upravo ta jedna riječ koja ih čini još misterioznijima i privlačnijima za čitanje. Svaki je roman sadržajno ipak zaseban i originalan, s tek pokojim zajedničkim kriminalističkim elementima koje bi trebao sadržavati svaki dobar krimić.

5.2.1. Elementi krimića

„Tajna Ribljeg Oka“ dječji je roman koji, uz neke pustolovne elemente, sadrži i brojne elemente dobrog krimića zbog čega ga danas i nazivamo pustolovno-kriminalističkim dječjim romanom. Već sam naslov sugerira što nas u romanu očekuje. Dakle, riječ je o nečem tajanstvenom, a dobro je poznato da stranice krimića kriju velike tajne.

U djelu se javlja tipična kriminalistička struktura, tkz. šablona na kojoj se gradi svaki kriminalistički roman. Na početku se javlja ekspozicija u kojoj se čitatelj upoznaje s glavnim likom Domagojem u kojem Kovačević spaja dva Kušanova lika, Koka i Melitu i tako stvara „dječaka žednog stvarnih, ali i istinitih događaja“ (Hranjec, 2006, 247). Što se glavnog elementa šablone tiče, zločina, valja istaknuti kako se on ne javlja odmah na početku. Iako je Domagoj nekog sumnjivog čovjeka kojem je zbog neobičnog pogleda dao ime Riblje Oko, vidio kako stoji ispred njihove zgrade u rane jutarnje sate, nikakav zločin nije uistinu počinjen. Međutim, sve je sumnjivo i kao da je najava nečeg većeg i ozbiljnijeg, što uspijeva prepoznati samo jedna osoba, junak Domagoj. Pored Ribljeg Oka trebalo je uvesti još pokoji misteriozni trag, tajnu i neobičnu osobu kako bi situacija bila što zapetljanija, a time i uzbudljivija. Zbog toga se u zapletu romana javljaju četiri misterija koja zaokupljaju Domagojevu, a tako i čitateljevu pažnju: Riblje Oko, električar Horvat, bakina Slika i onaj Domagoju najužasniji – pretres njegove sobe. Taj događaj, uz to što je Domagoju najstrašniji, ujedno predstavlja i pravi krimi-zaplet ovog romana (Hranjec, 1998). Bio je to ključan događaj da Domagoj počne nešto poduzimati. Iz tog razloga smatra se i prvim

manjim zločinom. Upravo u ovom misteriju pojavljuje se dječakov strah jer u pitanju su njegova soba i njegove stvari. U pitanju je, dakle, on sam. Sve ono što je do sad vidio u filmovima i u knjigama postalo je njegova stvarnost. „Prvi put u životu bio je istrgnut iz svog sanjarskog svijeta i suočen s činjenicom da je ovo što se oko njega događa, stvarno i opasno“ (Kovačević, 1996, 30). Dijete će se, čitajući i osjećajući Domagojev strah, više povezati s njim. Razumjet će njegovo stanje jer bi se i ono samo, da se nađe u takvoj situaciji, jednako tako osjećalo. Glavni je zločin koji se uistinu može nazvati ozbiljnim zločinom otmica Domagojeve djevojke Jagode, do koje dolazi tek nakon brojnih, već otkrivenih tajni. Riječ je o zločinu koji je bio daleko strašniji od pretresa Domagojeve sobe jer je u pitanju bio život jedne nedužne djevojčice. Treći zločin, koji se mogao dogoditi, bio je krađa bakine Slike. Do toga, zbog Domagojevog junaštva, nije došlo pa se ne može nazvati zločinom. Unatoč tome, sumnja u mogućnost krađe bakine Slike proteže se kroz gotovo cijeli roman i upravo iz toga nastaju ostali zločini. Na temelju svega može se zaključiti kako je u romanu došlo do dva zločina zbog kojih se ovaj roman naziva kriminalističkim: pretres Domagojeve sobe i kasnije Jagodina otmica.

Već je poznato da za svaki zločin treba postojati krivac i detektiv. Treba postojati jasna granica između te dvije strane koje predstavljaju dobro i zlo. U ovom se romanu javlja više krivaca i svi su oni odrasle osobe, ali samo je jedan glavni, a to je električar Horvat kojeg Domagoj u ulozi detektiva, već pri prvom susretu smatra sumnjivim. Budući da je riječ o odraslim kriminalcima situaciju čini još opasnijom za jedno obično dijete poput Domagoja. Zbog spleta okolnosti, a i kako bi radnja bila napetija, Domagoj skreće na putove koji se u početku možda čine krivima, ali nijedan put uistinu nije kriv. Tijekom cijelog romana Domagoj samo u jednom trenutku pomisli kako se možda prevario u vezi Horvata nakon čega odmah dolazi do novog otkrića koji mu daje do znanja da ipak treba vjerovati svom instinktu. Budući da dobiva ulogu detektiva, Domagoj uistinu ima osobine jednog dobrog istražitelja. Ima oko za detalje, sve vidi i ništa mu ne može promaknuti te dobro preispituje svaku situaciju. Ono što ga čini još boljim detektivom jest to što je jak na riječima i snalažljiv u svakoj situaciji. Ono što ga zaista čini posebnim je to što je neumoran i ne odustaje zbog čega će ga na kraju svi smatrati junakom, čak i oni koji su u to prije sumnjali. Unatoč svim vrlinama on se ipak kao svako dijete boji i često nailazi na krive tragove. Hranjec (1998) ističe kako u romanu dolazi i do retardacije u kojoj se javlja zaljublivanje

Domagoja i Jagode što se inače ne veže za krimiče, s obzirom na to da su krimići i ljubici dvije potpuno različite literature. Sve to zavlači istraživanje da bi Domagoj na koncu došao do velike poveznice između tri krivca koja će otvoriti vrata raspletu u kojem će, kada dođe do odgonetke, čitatelji ostati iznenađeni.

Bitno je spomenuti i kako romanom prevladava tipična tajanstvena atmosfera koja samo potvrđuje da je riječ o krimiću. Svaka je situacija bitna i presudna, svi su sumnjivi i nikome se ne može u potpunosti vjerovati. Čini se kao da ni sam pripovjedač ne zna tko je kriv, a tko nije. Vrijeme i prostor su ograničeni što situaciju čini još napetijom. Sve se zbiva u jednom tjednu i u jednom stvarnom gradu, Zagrebu s bezbroj uličica u kojima se zbivaju svakakvi misteriozni događaji koji se djeci mogu činiti još strašnijima budući da su smješteni u Zagreb, grad u kojem možda upravo ona stanuju.

5.2.2. Humor

Ono što ovaj roman čini osobito zabavnim je humor koji se pojavljuje u romanu te ga na taj način osvježava i olakšava čitanje (Hranjec, 1998). Upravo je humor potreban da ublaži napetost koja je stalno prisutna i da čitatelju stavi osmijeh na lice. Pored svih zagonetki, tajni i spletki ono što čitatelju najviše treba upravo je humor. On se unutar korica pojavi iznenada i ponekad je baš potreban da oživi neku situaciju i da se na taj način približi čitatelju. Djeca vole smijeh u stvarnosti pa tako vole i čitajući knjigu. On ih veže uz pojedine događaje i likove, čineći ih pritom simpatičnijima i vrijednima za pamćenje za sva vremena.

5.2.3 Pouka romana

Kao i svaki dobar roman za djecu i ovaj vrvri poukama koje na dijete mogu djelovati pozitivno. Ono što roditelji uče svoju djecu i što ih uči i ova knjiga je da iz laganja ne proizlazi ništa dobro. To je vidljivo na primjeru Domagoja koji na početku romana voli izmišljati priče ili pak onim istinitima dodavati koji neistinit detalj samo kako bi začinio cjelokupnu priču. Međutim, to mu izmišljanje neće donijeti ništa dobro,

ali će iz toga svakako dosta toga naučiti, a to je da se ne smije lagati jer se onda gubi povjerenje od onih najbližih, a treba se uistinu potruditi da se povjerenje vrati (Hranjec, 1998).

Druga velika pouka koju nam Kovačević u romanu donosi je tipična dječja, a to je da na kraju dobro uvijek pobjeđuje zlo. Krivci bivaju kažnjeni (u dječjoj književnosti krivci na kraju često i nisu tako veliki krivci pa im na neki način opraštamo), a ono bitno je da je pravda zadovoljena i da je dobro nagrađeno.

5.2.4. Nadimci i imena

U dječjim su romanima pa tako i u ovom česti nadimci koje autor daje pojedinim likovima kako bi ih zbog svoje neobičnosti čitatelji bolje opazili. Već u samom naslovu romana javlja se jedan od glavnih nadimaka – Riblje Oko. Sam naziv je neobičan, a čitatelji na taj način zamišljaju strašnu osobu s još strašnijim pogledom. Žena s tri madeža iznad desne obrve također je jedan od naziva za lika kojem se u početku ne zna ime. Postoji nešto mistično i tajanstveno u tom nazivu što male čitatelje tjera da zamišljaju izgled te osobe. Brojni ostali sporedni likovi koji se spominju u početku, zbog svog su neobičnog izgleda i posebnih osobina i ponašanja zapeli Domagoju za oko i na taj način bili vrijedni da im da nadimke. To su Bosonogi, Diplomati, Šetač, Tabator, Prorok, Diplomati, Gangster, Plesač... Međutim, oni se pojavljuju samo kao prolaznici i nemaju bitnu ulogu. Svi osim Tabatora, za kojeg se kasnije ispostavlja da je policajac po imenu Luka Kopljar.

Sama Slika koja je veliki misterij ovog romana ima svoj naziv – Slika. Taj je naziv pisan velikim početnim slovom što joj svakako daje na značaju. Taj se naziv provlači kroz cijelu knjigu i daje joj poseban značaj, a činjenica da Slika nema neko osobito ime daje joj još veću tajanstvenost.

Ono što je zanimljivo u vezi imena je i to što se glavni lik zove Domagoj kao i piščev brat, a preziva se Kovačić, što je slično kao i Kovačević. To čitatelje može dovesti do pretpostavke da je autor možda gradio ovaj lik na temelju stvarnih osoba, ali to može biti samo pretpostavka.

5.3. Tajna Zlatnog Zuba

„Tajna Zlatnog Zuba“ također je jedan od poznatijih Kovačevićevih dječjih kriminalističkih romana koji je nastao nakon „Tajne Ribljeg Oka“, 2000. godine, ali jednako dobro krije tajne zagrebačkih ulica koje ponekad znaju biti strašne (Hranjec, 1998).

5.3.1. Elementi krimića

Kao i kod prethodnog romana i u ovaj naslov najavljuje veliku tajnu koju se saznaje tek na posljednjim stranicama. U romanu se kroz trinaest poglavlja provlači tipična kriminalistička radnja s nešto drugačijim pogledom na zločin od onog iz prethodnog romana. Bitno je kako u romanu postoji zločin pa se time ne razbija tipična kriminalistička šablona. Međutim, postoji nešto po čemu se razlikuje i to po tome što su sudionici zločina koji se javlja u zapletu sami glavni likovi. Dakle, čitatelji sudjeluju u planiranju zločina, provali u skladište i krađi kutija. Na prvi pogled zna se tko su krivci, no pravi se kriminalci pojavljuju tek kasnije. Iako nije riječ o ozbiljnom zločinu, već o krađi nekoliko kutija, zločin je ipak zločin, a bitno pravilo svakog krimića je da se za zločin treba platiti. Može se reći da krađa kutija predstavlja zaplet u kojem se stvari tek kreću zaplitati, a pravi veliki krimi-zaplet kreće tek onda kad se javlja Zlatni Zub koji zna sve što se može znati. Tek tu stvari postaju uistinu opasne i ozbiljne, a dječaci počinju shvaćati što su zapravo učinili i u kakve su se nevolje upleli. Velika zagonetka koja ovaj roman čini pravim krimićem i koja se vrti dječakovim mislima jest tko je Zlatni Zub i što on uistinu želi od njih? On je prikazan kao moćna osoba kojoj nitko ništa ne može i to ga čini posebno zastrašujućim. On krije mnogo tajni, a što lik krije više tajni, postaje važniji (Pavličić, 2008). Tko u cijeloj priči dobiva ulogu krivca, teško je reći. Zločin su počinili dječaci, ali pravi kriminalac krije se u Zlatnom Zubu koji ih prati, prijati im i tako stvara osjećaj ugroženosti. Čini se da je to sasvim dovoljan dokaz da se nekog nazove krivcem. Međutim, ono što ovaj roman čini originalnim i iznenađujućim je sam kraj kad čitatelji postaju svjesni da je Zlatni Zub tek izmišljena uloga jednog glumca. Zlatni Zub na kraju ne postoji i time gubi ulogu krivca. Ogromnu tajnu Zlatnog Zuba koja se proteže kroz čitav roman, na kraju saznaje Davor koji je ujedno i detektiv ovog romana. On tu ulogu dobiva jer za

razliku od ostalih dječaka poduzima nešto po pitanju velike zagonetke. Dok hrabro traži odgovore nailazi na prepreke, ali i to je nužno da bi se moglo reći kako je riječ o dobrom krimiću. Pored hrabrosti i pameti, vješt je u otkrivanju onog neotkrivenog i upravo mu te osobine daju titulu detektiva. On zna da kao pravi detektiv treba doći do odgovora, a da bi došao do njih treba razgovarati sa svjedocima. Tako postepeno prikuplja podatke koji će mu na kraju poslužiti za otvaranje glavnih vrata u rješenu zločina. Kao i u svakom krimiću na kraju dolazi do rješenja zagonetke, u ovom slučaju veoma zanimljive i originalne u kojoj čitatelj saznaje kako je sve namješteno i odglumljeno, a sve to samo da bi se dječaci preplašili i naučili nešto iz svog ponašanja. Nastojeći nečemu poučiti likove, na kraju se pouka šalje i samom čitatelju: kada pogriješimo i učinimo nešto loše, a toga smo svjesni, prije ili kasnije moramo snositi posljedice, što znači da sami biramo svoje putove i da smo odgovorni za svoje postupke. Bitno je spomenuti Tenu koja je cijelo vrijeme znala o čemu se radi. Ona je naime prva otkrila kako je Zlatni Zub samo uloga glumca kojem je posao dao Davorov otac i ne čini li ju to jednom dobrom detektivkom?

Bitna kriminalistička značajka ovog romana je slučajnost. U stvarnom životu ljudi biraju hoće li vjerovati u slučajnosti. U krimiću toga nema, slučajnosti ne postoje i sve se događa s razlogom (Pavličić, 2008). Iako se na prvi pogled čini sasvim nebitnom situacijom za razvoj romana, scena poljupca Davora i Gite veoma je važna. Da nije došlo do poljupca, Davor ne bi nikad stupio u kontakt s Nujićem, tako ne bi došlo ni do krađe, a ni do Zlatnog Zuba. Sve ima svoj uzrok i posljedicu koji u krimiću moraju biti jasno naznačeni. Zašto se pojavio Zlatni Zub? Zato što je družina sudjelovala u zločinu. U stvarnom je životu možda moguće da neki naši napori nemaju učinaka, u krimiću toga nema. Sve što se dogodi, dogodi se s nekim planom.

U romanu se javljaju i tipični kriminalistički horor elementi: opisi prostora u kasne noćne sate što radnju čini napetijom i svakako strašnjom. Noć kao da još bolje krije neke velike tajne kojima čitatelji što prije žele saznati odgovor. Javljaju se i likovi kao iz horor filmova čiji fizički izgled odmah odaje njihovu strašnu stranu.

Ponovno se javljaju stvarne zagrebačke ulice, što je značajka Kovačevićevih kriminalističkih romana. Te su ulice pune tajni, a noću postaju slične ulicama iz kakve noćne more, sve vide i sve znaju.

5.3.2. Družina

U romanu se javlja grupa pojedinaca koja se odmah na početku romana skuplja zbog jednog zajedničkog cilja, krađe, pristajući pritom na jednaka pravila. Iako su za zlikovce oni samo grupa koju promatraju kao jedno, unutar grupe se oni itekako razlikuju, a to je vidljivo iz situacije u situaciju, od početka pa sve do kraja romana. Davor svojim ponašanjem i djelovanjem otkriva mnoge tajne zbog čega dobiva titulu vođe. U grupi je još i Nujić koji u početku izgleda kao vođa najviše zato što je najstariji i zato donosi odluke. Kasnije njegovu ulogu zauzima upravo Davor i to sa svakim pravom. Kao što u gotovo svakoj družini dječjih romana postoji netko tko pravi probleme, tako postoji i ovdje. Riječ je o Britvi koji se pravi pametan i hrabar, a daleko je od toga. On se pokazao kao najveći kukavica, a zamalo je i izdao vlastitog prijatelja samo kako bi spasio sebe. U družini su još Grobar koji se ni po čemu previše ne ističe, ali ponekad daje dobre savjete i jedan ženski lik, Tena koja prva otkriva tajnu Zlatnog Zuba, čak i prije Davora. U ovom se romanu javljaju nadimci u družini koji na neki način odgovaraju karakteru likova kojima su dani.

5.3.3. Socijalni odnosi u romanu

Zanimljivo je kako se u dječjim romanima često ističe razlika između bogatog i siromašnog sloja i to na način da su bogati uvijek puni sebe, a siromašni baš suprotno (Zalar, 1983). Ovu je razliku Kovačević također uveo u svoj roman, ali na način da se iz nje može izvući samo pozitivna pouka, a to je da sloj kojem netko pripada ne govori uvijek o tome kakva je netko osoba. To se veoma dobro vidi iz odnosa Davora i Nujića koji postaju prijatelji i to ostaju do kraja romana. Nujić, iako dolazi iz bogate obitelji, o sebi nema visoko mišljenje i poštuje svakog bez obzira na to koliko je njegova obitelj imućna. Razliku ističu oni likovi koje autor ionako nije prikazao u najboljem svjetlu kao primjerice Britva koji Davora smatra manje vrijednim upravo zbog toga što nema novca kao njegovi roditelji. On je zbog toga samo dokaz da, nažalost, postoje i takvi ljudi u stvarnom svijetu i njima ne treba poklanjati pozornost.

5.3.4. Originalan završetak

U „Tajni Zlatnog Zuba“ odrasli imaju daleko veću ulogu nego što to inače imaju u dječjim romanima, a do tog se zaključka dolazi tek na samom kraju. Iako nisu izravno sudjelovali oni su zaslužni za gotovo sve što su njihova djeca prolazila, ali s dobrom namjerom da iz toga izvuku pouku. Čitajući roman, čitavo se vrijeme promatra predstava koju su osmislili roditelji kako bi svoju djecu naučili da za svoje postupke odgovaraju oni sami. Dakle, riječ je o namještenoj predstavi unutar jednog kriminalističkog romana, što je veoma zanimljivo i svakako originalno. Zanimljiva je i činjenica kako su krimići i kazalište zapravo dosta nespojivi zbog niza razloga (Pavličić, 2008), a Hrvoje Kovačević ih je ipak na neki svoj maštovit način uspio ujediniti, a da čitatelji toga nisu ni bili svjesni sve dok nisu došli do posljednjih stranica kad se miču zastori u kazalištu, ali i zastori koji su čitavo vrijeme bili pred očima.

5.4. Tajna graditelja straha

Kovačević ovim romanom napisanim 2003. godine otkriva svijet jedne uličice u središtu Hrvatskog zagorja koja otvara velika pitanja zakopana davnih dana, te na taj način stavlja u odnos neke događaje iz prošlosti s događajima iz sadašnjosti, ispreplićući ih na jedan nevjerojatan način. Riječ je o aktualnom događaju kojeg izaziva dolazak novog čudnog susjeda Gustava Potočkog i njegovog Gospodara, te događajima vezanih uz ubojicu Gvozdena Pagadura koji su se dogodili davnih dana, ali počinju ponovno imati veliki značaj.

5.4.1. Elementi krimića

U ovom se romanu, kao i u prethodnim, javljaju brojni elementi koji potvrđuju da je riječ o kriminalističkom romanu. Već prve stranice romana donose misteriozne i neobične događaje na koje se očekuju odgovori, a one su samo početak niza tajanstvenih događaja. Stvari su već na početku pomalo komplicirane, ali pravi krimi-zaplet počinje tek dolaskom novog susjeda po imenu Gustav Potočki koji krije veliku tajnu iza zidova svoje, same po sebi, tajanstvene kuće. Dvije velike zagonetke koje

se u romanu javljaju jesu prije svega Pagadur koji je, iako mrtav, velika tema stanovnika Mesničke ulice i susjed Gustav Potočki, ili Komornik kako ga svi nazivaju, koji se u ulicu seli zajedno sa svojim tajanstvenim Gospodarom i sa sobom nosi mračne tajne. Njegovim se dolaskom postavljaju dva velika pitanja: kakve veze imaju Pagadur i Komornik i tko je tajanstveni gospodar koji nikad ne izlazi na danje svijetlo, te je li on uopće stvaran? Ono što ovaj roman razlikuje od ostalih romana jest to što se u njemu ne javlja neki određeni zločin, kao što su krađa ili otmica u ostalim romanima, koji bi istražitelj trebao rješavati, već samo dvije zagonetke koje su same po sebi dovoljne da u čitateljima probude male detektive. Dakle, za rješavanje tih dviju zagonetki uz još brojne neodgovorene misterije, potreban je lik detektiva. Iako u početku nije sigurno tko je u romanu glavni lik jer se perspektiva pripovijedanja prenosi s jednog lika na drugi, kasnije se kroz roman može sa sigurnošću reći kako je junak trinaestogodišnji Rudi koji ujedno ima i ulogu istražitelja velikih tajni. Iako su svi željni odgovora i pokušavaju na svakakve načine doći do njih, mjesto detektiva može zauzeti samo jedna osoba, a u ovom slučaju to je Rudi. Mnogi likovi pokušavaju riješiti slučaj fizički, a dobro je poznato da je za rješavanje zagonetke potrebno mozganje. Rudi u ulozi detektiva preispituje situaciju i sve neobične pojedinosti. Za njega je svaki detalj bitan i zato dobro napreduje u svom otkrivanju velike zagonetke. U svojoj želji da riješi slučaj napravio je i puno više od pravog inspektora Čeha, a on je samo dijete, no na takve situacije smo već navikli u dječjim krimićima. Prava kriminalistička napetost prisutna je u svakom trenutku, osobito na kraju poglavlja kad Rudi otkrije nešto što čitatelju ne bude rečeno odmah pa se javlja još veća želja za čitanjem i otkrivanjem onog što je Rudiju palo na pamet. Međutim, čim se otkrije jedno, autor pred čitatelje stavlja novi misterij i tako iz poglavlja u poglavlje (Težak, 2013). Na kraju, kao i u svakom drugom krimiću, dolazi do otkrivanja zagonetke koja se poigrava s čitateljima kao i s likovima, no ova se odgonetka razlikuje od onih iz prethodnih romana jer sadrži dobru dozu fantastike. Što se krivca tiče, gotovo kroz cijeli roman krivcima za pojavljeni strah u Mesničkoj ulici smatraju se susjed Komornik i njegov Gospodar Vatrooki, no kad se i njih na kraju u potpunosti upozna sasvim je jasno kako ih se ne može nazvati krivcima.

Težak u pogovoru (2013) ističe kako su u romanu vidljivi i stereotipi, osobito među likovima djece. Vidljivi su tipični dječji problemi vezani uz zaljubljujane pa tako imamo glavnog junaka Rudija koji je prikazan kao veoma mudar dječak, ali zato

fizički neprivlačan zbog čega mu Mirela u koju je zaljubljen ne uzvraća ljubav. Ona izabire zgodnijeg i bogatijeg, ali manje pametnog dečka, Mislava. Istaknuta je i razlika između bogatih i siromašnih u kojoj bogati (obitelj Štruk i Čajko) one siromašne (obitelj Hercigonja) smatraju manje vrijednima zbog čega ih često iz situacije u situaciju ismijavaju. Iako je cijela situacija u vezi Komornika, njegovog Gospodara i Pagadura već dovoljno napeta, još napetiju ju čine upravo odnosi među susjedima koji pored misterioznih događaja još više izlaze na površinu.

5.4.2. Roman strave i užasa

Osim što ga možemo nazvati kriminalističkim romanom, ovaj roman je dobrim dijelom i roman strave i užasa, o čemu svjedoče brojne situacije. Kao u kakvom horor romanu čitatelji se i u ovom romanu, zajedno s likovima, nalaze u strašnim prostorima kao što su ukleta kuća, jeziva šuma, misteriozno groblje i sl., a unutar tih prostora smješteni su strašni likovi kao što su živi mrtvac, luda žena, misteriozni novi susjed, tajanstvena vatrooka zvijer... (Težak, 2013).

Sama priča o Pagaduru za koju su ljudi čuli je zastrašujuća: ludi ubojica, nepoznati doušnik, samoubojstvo i stravično groblje. No, to je samo početni strah na ljestvici svih strahova koji će se kasnije pojaviti. Strah se javlja kad se ispred nas nađe nešto što nam je nepoznato i neobjašnjivo. Kao i u stvarnom svijetu likovi u romanu počinju paničariti. Pred strahom su nemoćni i na neki način ogoljeni, te na vidjelo izlaze njihove prave osobine.

Kovačević ipak sve te elemente strave i užasa ublažava humorističnim dijelovima, donoseći na kraju iz svega toga samo dobro: susjedi postaju bliskiji i bolji jedni prema drugima (Težak, 2013). U dječjim romanima sve ono loše što se dogodi na kraju ipak ima dobre posljedice.

5.4.3. Elementi fantastike

Kroz gotovo čitav roman provlače se elementi fantastike koji nisu vidljivi u prethodnim Kovačevićevim djelima. Čitatelji, osobito ako je riječ o odraslim

čitateljima, čitaju roman s iščekivanjem da za sve nadrealne događaje postoji neko razumno objašnjenje. Na nekoliko se mjesta čak i javljaju racionalni odgovori koji malo zatim bivaju ponovno posipani dozom fantastike. Unatoč tome, na neki se način očekuje da na kraju sve bude objašnjeno, međutim Kovačević u ovom romanu to neće pružiti. S onom dozom fantastike s kojom je započeo, uspješno će i završiti roman. Čudovište, o čijem se postojanju razmišlja kroz gotovo čitav roman, na kraju uistinu postoji, te čitatelje ostavlja u svijetu fantastike koji je poznat još od bajki. Ovdje međutim nije riječ o zločestom čudovištu, kakva su često predstavljena u bajkama. Ovo je čudovište dobronamjerno i podsjeća na zvijer iz klasične bajke „Ljepotica i zvijer“ uz koju su mnogi odrastali. Tome svjedoči i ruža koju to neobično biće ostavlja na prozoru djevojčice Ines, a bijela boja ruže simbolizira dobrotu i naivnost. Kako je onda moguće takvo biće smatrati strašnim i zlonamjernim (Težak, 2013).

5.4.4. Prihvatanje različitosti

Iako kraj romana, s obzirom na to da završava s dozom fantastike, možda neće zadovoljiti one čitatelje koju su ovu knjigu uzeli u ruke nadajući se nekom racionalnom rješenju velike tajne, svakako se treba složiti s time da donosi veliku životnu pouku koja je slika današnje društvene stvarnosti. Riječ je o prihvatanju različitosti. Autor doslovno daje pouku na posljednjoj stranici kad Komornik ističe: „Danas je ljudima teško prihvatiti nekoga tko je drugačiji od njih.“ (Kovačević, 2013, 237). U tom trenutku sve postaje jasno. Vatrooki se pojavljuje u romanu kao nešto drugačije i još neviđeno i kao takav stvara nemir među drugim ljudima. Svi ga se boje, ne žele ga prihvatiti samo zato što je drugačiji od njih. Očito je da se Vatrooki pojavio s razlogom i to ne samo da uplaši ljude, kako se to na prvi pogled čini, već da ih zbliži i nauči da treba prihvatiti i one koje su drugačiji od njih samih jer i oni imaju svoje vrijednosti kojima treba dati šansu.

5.5. Zajedničke značajke „Tajni“

Hrvoje Kovačević danas je, zahvaljujući svojim „Tajnama“, sve poznatiji među malim čitateljima koji sa zanimanjem čitaju njegove romane. Na temelju analiziranih romana može se reći kako Kovačevićevi romani sadrže gotovo sve ono što bi svaki roman pisan za djecu trebao sadržavati.

Pored tipične kriminalističke šablone gdje je na početku prisutan zločin tj. zagonetka, a na kraju odgonetka, javljaju se dječji likovi uz koje će čitatelj prolaziti kroz svakakve zgone i nezgode. Ti su likovi prikazani kao simpatični pojedinci koji se pomalo razlikuju od ostalih svojih vršnjaka te na taj način još više dolaze do izražaja. Njihove su vrline na samom početku romana prikrivene te na vidjelo izlaze tek kasnije, kad neprilike počinju kucati na vrata i kad samo oni najhrabriji uspiju nastaviti dalje. Upravo zato oni i jesu glavni likovi koji uz svoje detektivske moći mogu napraviti puno više od ostalih likova. Bitno je spomenuti kako oni nisu nikakvi super junaci sa super moćima. Duboko u sebi oni su sasvim obična djeca sa svim svojim strahovima koja se, unatoč zločinima kojima su okruženi, susreću s tipičnim tinejdžerskim pojavama kao što su prije svega nesigurnost u sebe i svoje moći i zaljublivanje. No, oni kao glavni likovi pored sebe trebaju i ostale likove, stoga se često nalaze u grupama ili družinama. Ipak, oni su kao primjer detektiva daleko iznad drugih, ističu se i više prirastu srcu.

Kovačevićevi romani sadrže i negativne likove, zločince koji su suprotnost glavnima i tako čine crno-bijelu karakterizaciju. Međutim, Kovačević sa sviješću da piše za djecu, ne stvara likove od kojih bi se djeca zgrozila i uplašila, već takve da na njihovim primjerima svatko može nešto naučiti. Valja istaknuti kako ni zločini nisu opasni u tolikoj mjeri kao što su u krimićima za odrasle. U njima je prisutno tek onoliko doze opasnosti koliko je dovoljno da nastane dobar krimić. Kad pored svega toga Kovačević unese humor, situacija zaista postaje još manje strašna, a kod djece unosi osjećaj sigurnosti i nade da će na kraju sve biti dobro.

Ono što Kovačevićeve romane čini posebnima jest i doza fantastike koju on unosi, a koja nije tipična za kriminalističke romane. Njegovi nestvarni elementi pritom nimalo ne smanjuju vrijednost ovih romana, već ih čine posebnima i originalnima.

Ne smije se izostaviti ni činjenica da su njegovi romani prepuni pouka iz kojih će djeca učiti i kasnije primjenjivati u svakodnevnim situacijama.

Promatrajući Kovačevićeve romane može se sa sigurnošću reći kako je riječ o djelima na čijim se primjerima može promatrati tipična kriminalistička građa i kojima je hrvatska dječja književnost u svakom smislu obogaćena.

6. Zaključak

Na kraju rada možemo zaključiti kako književnost uistinu igra veliku ulogu u djetetovu životu, budući da su knjige pisane za djecu jedni od prvih pisanih tekstova s kojima se dijete susreće. To nam već dovoljno govori kolika je zapravo odgovornost biti pisac za djecu.

Kroz analizu kriminalističkih romana Hrvoja Kovačevića zaključili smo kako je riječ o tipičnim kriminalističkim romanima za djecu uz tek neka odstupanja. Tako se u njegovim djelima nalaze zločin, krivac i, naravno, detektiv koji na kraju razrješava zagonetku. Miješajući tajanstvene, pustolovne i fantastične elemente, Kovačević je na neki način osigurao svoje mjesto u srcima malih čitatelja koji kao da traže što više neobičnog, tajanstvenog i avanturističkog.

Iako je pisao i za odrasle, možemo reći kako se Kovačević ipak najviše proslavio među malom publikom jer se pisanjem svojih, već iz samog naslova tajanstvenih romana, uspio uvući u svijet djece gdje je sve moguće. Naj taj je način u potpunosti pogodio njihov ukus i tako zauzeo posebno mjesto na području hrvatskih dječjih romana.

7. Literatura

1. CRNKOVIĆ, M. (1982.) *Dječja književnost: Priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga
2. CRNKOVIĆ, M. i TEŽAK, D. (2002.) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje
3. HAMERŠAK, M. i ZIMA, D. (2015.) *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykaminternational d.o.o.
4. HRANJEC, S. (1998.) *Hrvatski dječji roman*. Zagreb: Znanje
5. HRANJEC, S. (2006.) *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga,
6. KOVAČEVIĆ, H. (2013.) *Tajna graditelja straha*. Zagreb: Školska knjiga
7. KOVAČEVIĆ, H. (1996.) *Tajna Ribljeg Oka*. Zagreb: Znanje
8. KOVAČEVIĆ, H. (2000.) *Tajna Zlatnog Zuba*. Zagreb: Znanje
9. LASIĆ, S. (1973.) *Poetika kriminalističkoga romana: pokušaj strukturalne analize*. Zagreb: Liber
10. PAVLIČIĆ, P. (2008.) *Sve što znam o krimiću*. Zagreb: Ex Libris
11. SKOK, J. (1991.) *Prozori djetinjstva: antologija hrvatskog dječjeg romana*. Zagreb: Naša djeca
12. TEŽAK, D. (2013.) Kako izgraditi strah u književnom djelu. *Tajna graditelja straha*. Zagreb: Školska knjiga. 244-247
13. ZALAR, I. (1978.) *Dječji roman u hrvatskoj književnosti*. Zagreb: Školska knjiga

8. Sažetak

Rad se bavi kriminalističkim romanima suvremenoga dječjeg pisca, Hrvoja Kovačevića. U prvom se dijelu rada govori o dječjoj književnosti općenito i njezinim značajkama. Definira se dječji roman te se ističu i bitne njegove značajke. Zatim slijede tipične značajke kriminalističkih romana uopće i onih dječjih koji se ipak u nekim segmentima razlikuju. U drugom dijelu rada u središtu je detaljna analiza Kovačevićevih dječjih kriminalističkih romana, a analiza uključuje prilagođenost pisanja dječjoj dobi, tipične kriminalističke značajke koji se pojavljuju u romanima te ostale posebnosti koje ova djela čine dijelom hrvatske dječje književnosti.

Ključne riječi: dječja književnost, dječji roman, dječji kriminalistički roman, Hrvoje Kovačević

9. Summary

This paper is a work on the contemporary writer of crime novels for children, Hrvoje Kovačević. The first part of the paper deals with children's literature generally and its characteristics. What follows is a presentation of the characteristics of crime novels and those for children which are somewhat different in certain segments. In the second part of this paper, a detailed analysis of Kovačević's crime novels for children will be at the centre, and this will also include an analysis of their adaptation for readers in childhood, the typical characteristics of the crime novel here, as well as the other specifics which make them a part of Croatian children's literature.

Keywords: children's literature, children's novel, children's crime novel, Hrvoje Kovačević